

Zápis z 26. celostátního akvizičního semináře, konaného 13. října 2016 v Havlíčkově Brodě

Přítomni: 97 účastníků (viz prezenční listina)

1. Zahájení

26. celostátní akviziční seminář se uskutečnil 13. října 2016 od 11 hodin v budově Staré radnice v Krajské knihovně Vysočiny. Úvodního slova se ujala Ing. Jitka Hladíková a pohovořila o organizačních věcech. Následně předala slovo PhDr. Markétě Hejkalové, ředitelce 26. podzimního knižního veletrhu, která všechny přítomné pozvala na něj i na jeho doprovodný program. Dále se slova ujal Ing. Aleš Brožek, ředitel SVKUL a předseda sekce pro akvizici SDRUK, aby se chopil moderování semináře a uvedl příspěvky programu.

2. Pětadvacet akvizičních seminářů – 25 inspirujících setkání

První příspěvek si jako obvykle připravil Ing. Aleš Brožek a přinesl s sebou dobrou náladu v podobě úsměvného ohlédnutí za 25 seminářů. Připomněl opět první setkání akvizitérů z r. 1991, porovnal počty zúčastněných v průřezu časem. Za celou dobu existence setkávání akvizičních pracovníků se uskutečnilo 26 seminářů v 9 městech pro 1885 účastníků, kteří mohli slyšet 175 přednášek. Ing. Brožek svůj příspěvek doplnil zajímavostmi a fotografiemi z uplynulých seminářů. Zazněla také zcela zásadní informace o odchodu pana ředitele Brožka z funkce ředitele SVKUL ke konci ledna 2017 a s tím související odchod z funkce předsedy sekce pro akvizici SDRUK. Pan Brožek se již tedy nebude věnovat organizování seminářů. Ing. Brožek vyjádřil naději, že jeho nástupcem v sekci pro akvizici by mohl být ředitel Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje Mgr. Daniel Bechný.

3. Historie akvizice ve Vědecké knihovně Olomouc

Vědecká knihovna v Olomouci letos slaví 450 let existence, což bylo pro PhDr. Libuši Macháčovou důvodem k zamyšlení se nad dosavadní akvizicí v této instituci. Od roku 1566, kdy byla v Olomouci zřízena jezuitská akademie a při níž vznikla knihovna, uběhla již dlouhá doba a připomenutí dalších důležitých mezníků v historii olomoucké knihovny bylo z pohledu rozrůstání a obohacování fondu velmi zajímavé. Mnohé sbírky, které v historii knihovna získávala díky povinnému výtisku, jsou jedinečné. Způsob a možnost získávání povinného výtisku se v různých obdobích měnil, knihovna doplňuje svůj fond i dalšími způsoby, přesto povinný výtisk je tím nejzásadnějším. PhDr. Macháčová na závěr zmínila důležité body ze strategie doplňování fondu.

4. Plnění nabídkové povinnosti vysokých škol II.

Významné činnosti z pohledu knihoven s nárokem na povinný výtisk a nabídkovou povinnost se věnuje Mgr. Anděla Prchlíková ze Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje. K tématu získávání neprodejných publikací z univerzitních nakladatelství vystoupila již v roce 2015 na poradě knihoven s povinným výtiskem a nabídkovou povinností, kde vyzvala ostatní akvizitory k výměně zkušeností. Jaká byla zpětná vazba od ostatních a jaká je současná situace v získávání především neprodejných publikací ze všech univerzitních nakladatelství, zaznělo v jejím příspěvku. Mgr. Prchlíková v prezentaci předložila přehled vysokých škol ČR. Poskytla své know-how, protože nechyběl ani přehled trvalých (kontinuálních) objednávek SVKPL. Z tohoto důvodu byla naprosto na místě její závěrečná apelace na společný postup zainteresovaných knihoven a na větší zájem knihoven (nejen s nabídkovou povinností). Větším tlakem na vedení univerzit a vysokých škol, zároveň poskytnutím informace o zájmu knihoven přímo autorům by se tak lépe dala řešit dostupnost vydaných děl a postupně by se tak mohlo dospět ne k objednávkám celé produkce, ale k možnosti výběru titulů. Zajistil by se tak mnohem větší soulad se zněním zákona o neperiodických publikacích.

5. Standard pro dobrý fond

Mgr. Gabriela Filipová z MSVK Ostrava vystoupila s informacemi o přípravě standardu pro doplňování a aktualizaci knihovního fondu, který je ve fázi návrhu a na jehož přípravě pracuje PhDr. Marie Šedá, též z MSVK Ostrava. Jde o Metodický pokyn Ministerstva kultury pro vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky, jehož pracovní název je zatím Standard pro dobrý fond a je primárně určen knihovnám zřizovaným/provozaným obcemi (především knihovny v obcích do 40 000 obyvatel) a jehož cílem je zlepšit rozsah, obsah a kvalitu knihovních fondů ve veřejných knihovnách. Některé ze zásad standardu se ale dají aplikovat i do specializovaných knihoven nebo větších knihoven, jako jsou např. krajské knihovny. Standard je prioritně určen knihovníkům, ale může být určitou pomůckou pro zřizovatele.

Předmětem standardu jsou:

- zásady budování knihovního fondu – jeho rozsah a obsah,
- financování nákupu knihovního fondu,
- hodnocení využití knihovního fondu,
- aktualizace knihovního fondu,
- revize knihovního fondu.

6. Kurz knihovník akvizitér

Mgr. Adéla Dilhofová z Moravské zemské knihovny v Brně poděkovala za pozvání Ing. Brožkovi a přítomné seznámila s náplní kurzu pro akvizitéry, který je horkou novinkou. Příprava kurzu souvisí s koncepcí celoživotního vzdělávání knihovníků, s katalogem prací a s Národní soustavou kvalifikací. MZK je na základě rozhodnutí MK ČR podle zákona č. 179/2006 Sb. o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání autorizovanou osobou (spolu s NK ČR) pro kvalifikace:

Knihovník akvizitér,

Knihovník katalogizátor,

Knihovník pracovník správy fondů,

Knihovník v přímých službách,

Referenční knihovník.

MZK obdržela akreditaci MŠMT pro kurzy všech pěti profesních kvalifikací, které mohou, ale nemusí předcházet přihlášení ke zkoušce. Výuka probíhá od září do března, 1 x týdně, celkem 120 vyučovacích hodin. Plánované termíny zkoušek jsou březen - duben 2017. Mgr. Dilhofová představila jednotlivé kompetence knihovníka akvizitéra dle Národní soustavy kvalifikací, náplň kurzu a v kurzu rozvíjené a současně u zkoušky požadované odborné znalosti a dovednosti.

7. Způsoby doplňování chybějících exemplářů v novodobých fondech Národní knihovny ČR

Mgr. Tomáš Foltýn z Národní knihovny ČR ve své prezentaci o Virtuální depozitní knihovně představil další postupy doplňování Národního konzervačního fondu NK ČR. Ty byly etablovány prostřednictvím projektu „Vytvoření kooperativního systému pro budování a správu novodobých konzervačních knižních sbírek v České republice a vývoj potřebných nástrojů“, jenž byl financován v letech 2012-2015 z dotačního mechanismu NAKI, a měly by být dále rozvíjeny návazným projektem „NAKI II IN - PROVE: budování INTEGROVANÉHO prostředí pro PRŮzkum, Ochranu, Výzkum a Evidenci novodobých knihovních dokumentů“.

Cílem projektu, na němž se podílí Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně a Vědecká knihovna v Olomouci, je vytvoření kooperativního systému pro budování a správu konzervačních sbírek, který se uplatní pro uchování kulturního dědictví v oblasti knižní kultury. Posláním projektu je minimalizovat škody na knižním dědictví a zvýšit efektivitu doplňování konzervačních sbírek vytvořením uceleného funkčního systému. Výsledkem budou také certifikované metodiky pro průzkum novodobých fondů, pro stanovení počtu exemplářů garantující dochování dokumentu a pro budování a uchování konzervačních sbírek. Toto uchování plně závisí na konzervačních sbírkách budovaných

výše zmíněnými institucemi. Doplnování konzervačních sbírek se děje především ze seznamů vyřazovaných knih jiných veřejných knihoven, které mají povinnost knihy nabízet.

Jádrem projektu bylo proto vytvoření aplikace, která bude zajišťovat následující funkce:

1. kontrolu výskytu počtu exemplářů v knihovnách s konzervační povinností,
2. systém Virtuální depozitní knihovny evidující exempláře v rezervních fondech,
3. automatizovaný nabídkový a poptávkový systém, který zprůhlední systém nabízení, jenž je ovšem v současné době velice roztříštěný a neefektivní, základním problémem je především velké množství seznamů, které se z personálních důvodů nemohou stihnout prověřit.

Tento nástroj má umožňovat automatizovanou práci s daty. Využívání systémů pro bibliografickou kontrolu české národní produkce je omezeno velkou mírou duplicitních záznamů, chybějícími informacemi (např. fyzickým stavem dokumentů). V současnosti se prostřednictvím aplikace zatím automatizovaně zpracovávají pouze monografie.

8. Nákup knih na MENDELU od ledna 2016

Zjednodušení akvizice, přijímání cenových nabídek a vyhodnocení nabídek v novém elektronickém systému přijela prezentovat Mgr. Daniela Kopeczinski spolu s Bc. Vladimírou Perlovou z Ústřední knihovny ÚVIS Mendelovy univerzity v Brně. Na akvizičním semináři v roce 2014 prezentoval KUK MU akviziční nástroj pro sdružené nákupy v knihovním systému Aleph. V knihovně se po konzultaci výrobce jejich knihovního systému a zástupce Oddělení veřejných zakázek MENDELU rozhodli získat finance v rámci univerzity na vývoj modulu pro zadávání nabídkových cen v rámci jejich knihovního systému, který by byl propojen s profilem zadavatele, umožňoval autorizované přihlášení a podání nabídky ověřené elektronickým podpisem. Uvedený modul funguje a nový systém objednávek zcela poskytuje provést veřejnou zakázku se všemi formálními náležitostmi, zajišťuje výhodnější ceny, je transparentní (veřejně přístupný), není třeba oslovovat dodavatele jednotlivě s každou poptávkou. Je možné soutěžit jednotlivé tituly, ne celý soubor a oproti minulému způsobu soutěžení se celý proces zrychlil. I přes některé nevýhody, jako je třeba prozatímní neprovázanost s ekonomickým systémem (pro zadávání objednávek), modul pro příjem nabídek na nákup knih splňuje podle OVZ MENDELU všechny formální náležitosti. Zajímavostí je, že v MENDELU používají a budou používat představený modul pro průzkum trhu.

9. Letem světem periodik

PhDr. Hana Nová z Národní knihovny ČR se ve své přednášce pokusila shrnout, co je nového v oblasti akvizice periodik. PhDr. Nová připomněla, že akvizice je jednou ze stěžejních činností knihovny a je ovlivňována mnoha faktory – ať již v rámci knihovnických procesů, nebo v širších souvislostech zejména vydavatelskou sférou. A naopak - výsledky akviziční práce mají přímý dopad na další knihovnické činnosti, především pak na služby knihovny. Dále se podrobněji zabývala vnitřními i vnějšími vlivy, které měly v poslední době nějaký účinek na doplňování periodik v knihovnách. Zahrnula do nich změnu katalogizačních pravidel z AACR2 na RDA, profil fondu a finanční možnosti knihoven, nárůst periodik v elektronické podobě, samozřejmě legislativu a proměnlivou vydavatelskou sféru a nevynechala faktor, kterým jsou naši čtenáři/uživatelé. Na závěr poutavým způsobem přiblížila zajímavé tituly vycházejících periodik a na odlehčení si pro přítomné připravila kvíz v podobě hádání obsahů periodik dle názvů.

10. Zemědělské a potravinářské časopisy vždy po ruce

V oblasti periodik jsme zůstali v příspěvku Mgr. Jana Doboše ze Zemědělského poradensko-vzdělávacího centra a knihovny Antonína Švehly v Praze. Představil novou webovou aplikaci pro správu zemědělských a potravinářských časopisů pro veřejnost i pro zaměstnance knihovny ve vztahu k akvizici. Knihovna je zaměřena na odborná periodika česká i zahraniční, v knihovně nejsou zaměřeni na bohemika. Knihovna má celkem 8 950 titulů, za poslední 3 roky jim přibylo 950 titulů. Periodika získávají formou nákupu, darem a ve velké míře mezinárodní výměnou. Při nárůstu titulů vznikla v knihovně potřeba řešení, které by pomohlo při správě periodik, proto se rozhodli pro vytvoření vlastní aplikace na platformě Open source s využitím Webserveru Apache a převodníků z Aleph. Funkční moduly systému programují v jazyce PHP a JavaScript, vychází z redakčního systému Drupal ve verzi 8. Data jsou automaticky stahována z databáze Alephu (Oracle) a ukládána do vlastní databáze systému Drupal (MySQL). Data lze synchronizovat v libovolné periodicitě. Systém má vlastní datové struktury zcela odlišné od struktury dat v Alephu, importní modul musí proto provést vcelku náročnou transformaci dat. Import stále ještě doladují - správný import údajů o periodikách je kritickým prvkem aplikace. Převodní struktury jsou jejich vlastním řešením a patří mezi nejnáročnější částí systému. U každého odebíraného exempláře periodika evidují výpůjční status a dodavatele, u každé jednotky evidují ročník / číslo, kdy je číslo očekáváno a kdy bylo dodáno. Editace dat probíhá zadáváním nových titulů nezávisle na AKS (zejména elektronické tituly), je nastavena synchronizace s Alephem. Lze sledovat využívanost titulů. Aplikace nabízí i využití pro čtenáře a systém nabízí i další služby, které přímo nesouvisí se správou periodik. A to statistické souhrny a výpisy dat z bibliografické

a administrativní báze Alephu z různých hledisek, import uživatelů z Alephu a jejich následný export do externí aplikace pro hromadný mailing a také správu obsahů a jejich doručování klientům (Current Contents poskytují od r. 1965).

11. Knihy z KNIHY ZLIN sluší každé knihovně

Na semináři dostávají prostor i komerční přednášky z řad nakladatelů, vydavatelů či distribucí. Proto se svou prezentací dorazili představitelé Nakladatelství KNIHA ZLIN Mgr. Pavla Gajdošíková a Ing. Marek Turňa, aby poreferovali o své produkci, přiblížili nám knižní svět z nakladatelského pohledu a aktuální novinky. Pro české knihovny, které jsou zapsány v evidenci knihoven ČR u MK ČR, má KNIHA ZLIN lákavou speciální nabídku zvýhodněných nákupů, tj. 35% slevu na všechny knihy a navíc při nákupu nad 1000 Kč poštovné zdarma. U objednání knih přes e-shop je nutné uplatnit slevový kupón ve tvaru "knihovna" a knihy jsou zaslány s fakturou k proplacení bankovním převodem.

12. Kniha nie je len tovar

Tradice zahraničních hostů byla zachována návštěvou Ing. Jozefa Grosse ze slovenské společnosti SLOVART-G.T.G. v Bratislavě. Ing. Gross si připravil krátký průřez práce této firmy, vývoje trhu a současné situace, jakož i možnosti spolupráce, služeb a ekonomické efektivity nákupu titulů, kterou dlouhodobě nabízí knihovnám. SLOVART-G.T.G., s.r.o., je společnost, zabývající se distribucí odborné zahraniční literatury. Na slovenském trhu patří k tradičním partnerům domácí odborné, ale i široké veřejnosti v zajišťování zahraniční literatury. Od roku 1993, kdy byla společnost založena, rozvíjí své aktivity v poskytování vysoké kvality služeb (např. i rešerší) ve spojitosti s dovozem a vývozem zejména odborné literatury. Díky dlouholetým osobním kontaktům se světovými, ale i domácími vydavateli se snaží zajišťovat jakoukoli literaturu v nejnižší ceně. Využívají výhody světových logistických a dopravních přepravečů a jejich služeb tak, aby přepravní náklady byly pro konečného zákazníka nižší než běžná, individuální poštovní přeprava a termín dodání co nejkratší. Knihovnám nabízí možnost nákupu zahraničních knih a dalších mediálních nosičů, online přístupů a zahraničních časopisů z různých vědních oborů. Podstatné je, že knihovnám v ČR pro hladké dodání a účtování zaručuje zaslání knih doručené balíkem do ruky a fakturaci v Kč s platbou na účet vedený v ČR bez započítání poštovného.

13. Závěr

Na závěr semináře Ing. Aleš Brožek poděkoval pořadatelům z KKV, všem přítomným a přednášejícím za účast. Připomněl, že druhý den bude zahájen 26. podzimní knižní veletrh s bohatým doprovodným programem pro knihovníky i „neknihovníky“. Účastníci semináře, kteří měli zájem, také mohli v sále budovy Staré radnice Knihovny Vysočiny zdarma navštívit večerní program, a to scénické čtení LiStOVáNí knihou norského spisovatele Tore Renberga: MUŽ, KTERÝ MILOVAL YNGVEHO.

13. října 2016

Zapsala:

Bc. Denisa Szaffnerová

vedoucí oddělení doplňování a zpracování fondu

Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem